

Arbetarebostads- och egnahemsfrågan.

Ett besök i Stockholms asyler för husvilla.

Den i Stockholm under de sista åren befintliga husvillheten har varit en skamfläck för vårt samhälle, ytterligare ökat fattiga människors lidande och legat som en tyngd på vakna samveten.

En af de mest hjärtskärande situationer, som tyvärr ofta förekommit de sista vintrarne, är en familj uppsagd till afflyttning för att huset skulle rifvas, och som tillåtits, till följd af brist på bostäder, bo kvar ända tills en formligen påbörjad rifning tvingat den ut på gatan. När så därtill kommit, att familjen varit barnrik, så har fadern eller modern utan resultat kunnat få uppoffra åtskilligt af sin arbetstid med att stå i kö hos hyresvärdar, enär ägandet af barn varit ödesdigert i denna förfärliga konkurrens.

Sämst var det ställdt för de husvilla för ett par tre år sedan, innan ännu ens de s. k. barackerna blifvit inrättade. Då kunde människor få tillbringa flera veckor i ett skjul eller i skogen eller i bästa fall inneboende hos några andra redan förut trångbodda människor. Sedan kom barackernas tid, då familjer inhystes i stora salar, med afbalkningar emellan hvarje familj. En del af dessa baracker hafva inredts af enskilda personer i välgörenhetssyfte, men det har också händt, att »båsen» fått betalas med en oskäligen hyra. Äfven af staden ha baracker upplåtits. Så har kolerabaracken i Bellevue varit uthyrd åt husvilla, och förra vintern hade staden fritt upplåtit asylerna vid Tjärhofs- och Östgötagatorna och inredt dem som baracker. Baracksystemet betraktas emellertid som en mycket otillfredsställande nödfallsåtgärd.

Det är därför synnerligen glädjande, att staden nu, genom fattigvårdsnämndens och fattigvårdsinspektörens energiska ingripande, uppfyllt sin plikt att på ett rationellt sätt taga vård om tillfälligt husvilla familjer. Staden har nämligen iordningställt från och med hösten 1900 icke mindre än 4 asyler för husvilla, hvilka alla äro utmärkt väl ordnade och fullständigt fylla sitt ändamål.

Då detta försök att afhjälpa husvillheten torde böra uppmärksammas af alla, icke minst å de tyvärr många platser i vårt land, där husvillhet i en eller annan form råder, skall här lämnas en redogörelse för asylerna och meddelas några intryck från besök i dem.

* * *

Två af stadens asyler äro för barn, en för mödrar och en för fäder och större gossar. De mödrar, som hafva späda barn, medfölja till barnasylerna. Detta upplösande af familjerna under tillfällig härbergering anses vara nödvändigt, ty oordentliga, själfsvåldiga familjemedlemmar kunna ej hållas till en nödvändig ordning, om de äro intagna på samma asyl; för ordentliga är det en sporre att så fort som möjligt skaffa sig bostad. En timme på dagen hafva föräldrarna tillfälle att besöka sina barn. Husvilla erhålla inträde på asylerna genom fattigvårdsnämnden, efter företeende af präst-, rotemans- och

läkarebetyg. Alla, som hittills anmält sig, hafva kunnat mottagas. För vistelsen på asylerna erlägges ingen afgift. På så sätt kan en man eller hustru, som förutom husvillheten äfven lider af ekonomiskt obestånd, under asyltiden spara ihop sin arbetsförtjänst så att, när bostad erhålles, hyran kan betalas i förskott. Asylvistelsen skall egentligen icke få räcka mer än 14 dagar, men kan familjen icke skaffa sig husrum inom denna tid, och är icke anledningen därtill uppenbart slarf, så får den stanna längre.

Barnasylerna äro för ändamålet nybyggda. Den ena är belägen strax intill Sabbatsbergs ålderdomshem. Den förestås af en diakonissa. Asylen rymmer 92 barn och 20 mödrar. Tillströmningen den 1 oktober förlidet år var så stor, att på 4 dagar intogos 121 personer. I slutet af oktober hade dock ett 50-tal af de intagna lyckats skaffa sig bostad.

Det första som möter det husvilliga barnet och den husvilliga modern är ett varmt bad, därefter en god säng, som de måste intaga tills deras kläder hunnit desinficeras i en inom asylen befintlig desinfektionsugn, hvarpå de åter få påtaga sina egna kläder och ej behöfva gå i inrättningskostym. Ett förråd af kläder för dem, som därmed hafva alltför klen bestäldt, är dock ett önskemål. Närande kost gifves 3 gånger om dagen och serveras vid långa bord i en af de rymliga korridorerna. Vid mitt besök berättade diakonissan, att barnen i allmänhet hafva ett helt annat utseende då de lämna asylen än då de komma in; den tillräckliga kosten utöfvar på dem en mycket förmånlig verkan. Men under de första dagarna ett barn är inne kan det hända, att den lille stackaren blir sjuk af ovana att äta så mycket som den hungriga magen önskar. Skolgången blir naturligtvis ej afbruten genom asylvistelsen, utan om morgnarna spisas välling, och hvarje barn får ett bröd med sig till skolfrukost. Till middag serveras två rätter mat och till kvällen gröt. De späda barnen hafva sin egen matsedel på kokt mjölk.

Det är stort utrymme på asylen. Två stora soffrum, ett för gossar och ett för flickor, lämna plats för tillsammans 48 barn. I hvarje rum ligger om natten en sköterska. Till soffrummen höra äfven tvänne rymliga tvättrum. Dessutom ha gossar och flickor hvar sitt lektrum, där de få hålla till om dagen. I fyra mindre rum finnes dessutom plats för tillsammans 20 mödrar med deras späda barn.

Utom allt nu nämndt innehåller asylen äfven en expeditjonslokal, ett kök, förvaringsrum, tvättstuga och personalens enskilda rum. De vid asylen anställda äro, förutom föreståndarinnan, en biträdande diakonissa, 5 kvinliga biträden och en vaktmästare.

Längst bort i Maria, vid Åsögatan, ligger den andra barnasylens. Glad upplyst af det elektriska ljuset gjorde den vid mitt besök en afton ett särdeles inbjudande intryck. Föreståndarinnan är ej här en diakonissa utan en vanlig fröken. Föröfrigt är asylen alldeles liknande den vid Sabbatsberg, både hvad inredning och storlek beträffar.

Den första lilla episod, som mötte mig, var en mycket smutsig pojke, som satt på golvet i korridoren och såg tjugig ut. Men en

sköterska kom strax och tog vänligt hand om honom och förde honom med sig till badet. Hans ömkliga uppsyn kom af dåligt samvete. Han och ett par andra bytingar hade nämligen skolkat från skolan och i stället tillbringat sin tid i kolboxar, och just nyss hade han af »fröken» fått sig en uppsträckning. Skolan och asylen stå i så ordentlig rapport med hvarandra, att sådana där snedsprång upptäckas snart.

Inne i mödrarnas rum var man som bäst sysselsatt med att sköta de små till natten, medan några »koltbarn» matades med gröt och mjölk. Till och med dessa stackars kvinnor kunde man få att se roade ut och att meddela sig, bara genom att visa intresse för deras barn. En hustru hade blifvit uppsagd i och för husets rifning, en annan hade själf sagt upp sin bostad och sedan aldrig kunnat få någon annan. En tredje, som såg ut att vara en duktig kvinna, hade för stor familj för att kunna få hyra någonstades. Hon hade 4 eller 5 barn här; och hennes man, som var arbetsam och ordentlig, samt en af hennes gossar voro på asylen för män. Hela familjen hade bott, af brist på annan bostad, i ett litet kyffe, hvarifrån de i höst blifvit uppsagda, då värden ej hade rättighet hysa så många personer i den lilla lägenheten. Ett eklatant bevis på att bostadsbristen är en verklighet! En fjärde kvinna, som öfvergifvits af mannen, var husvill till följd af medellöshet. Det ena barnet skulle fattigvärden taga hand om, och från det andra, en liten söt, gullockig flicka, skulle hon skiljas om ett par dagar, emedan den lilla lyckats få fosterföräldrar under asylvistelsen.

Ute i korridoren, vid ett gemensamt bord, sutto de större barnen ätande sin gröt, och sågo mycket belåtna ut. »Längta ni efter edra mammor?» frågade jag. »Jag har min mamma här», svarade en flicka helt förnöjd, och äfven ett par andra tillfrågade njöto samma förmån. Men ett par små systrar förklarade ytterst bestämdt, att de ej alls längtade efter sin mamma. Saken var rätt förklarlig. Deras mor var en allt annat än god mor, som förde ett mycket oordentligt lif, och som sista tiden bott med dessa små stackare i en lada, där de hittats och hvarifrån de förts till asylen. Här njöto de nu en aldrig tillförene smakad frid, och nog kommer fattigvärden att göra allt för att rädda dessa barn från modern.

En hemtreflig stämning låg öfver det hela; af inrättningsluft andades man där föga. Barnen hade intet skrämndt i sitt väsen, utan sågo förtroendefulla ut mot sina vårdarinnor, men så hade icke häller vid förseelser tillgripits kroppslig aga, och föreståndarinnan hoppades fullt och fast, att humanare bestraffningsmetoder skulle visa sig tillräckliga.

Längre, obligatoriska andaktsstunder hållas ej, utan föreståndarinnan läser endast aftonbön med barnen i hvarje soffrum särskildt. Intet tröttande religiöst tvång är där således, bara den lilla barn-aftonbönen, som påminner om hem.

Den sista interiör jag såg, var att »fröken» satt och lagade en liten barnkjol, alldeles som en riktig mamma ägnar och anstår.

Mellan 1 oktober och jul har på denna asyl intagits inalles 128 personer, och af dessa ha 74 erhållit husrum.

Asylen för mödrar är förlagd till Östgötagatan i Katarina församling i en gammaldags treflig gård bestående af 3 byggnader, omslutande en planterad gårdsplan. Asylen för familjefäder och för gossar ligger vid Tjärhofsgatan. Dessa båda asyler förestås af män, hvilka dessutom äro »besökare» i stadens fattigvård. Åt fäder och mödrar gifves ej full kost, endast frukost- och kvällsmat; under dagen böra de lämna asylerna för verkställande af sitt arbete. De gossar däremot, som äro intagna vid Tjärhofsgatan, få fullständig kost och vård. Där hade sedan 1 oktober till jul varit intagna 70 personer, nu voro där 40. Således hade 30 personer erhållit husrum. Stundom lämnas föräldrarna hjälp i deras sträfvanden att erhålla bostad.

Vid asylerna erlægges, såsom förut nämnts, ingen afgift. Dock måste hvarje familjefäder underskrifva en »förbindelse», i hvilken han förklarar sig häfta i skuld för den fattigvård han och hans familj under asylvistelsen kommer att åtnjuta och förklarar sig villig aftjäna denna skuld med arbete. Om lämpligheten af dessa bestämmelser kan ju råda olika meningar; men fattigvårdens fordran kommer endast undantagsvis att utkrävas och existerar endast, för att fattigvården medelst densamma skall hafva någon makt öfver alltför försumliga och tredskande familjefäder. Här tillämpas således icke lagens bokstaf utan dess anda.

En särskildt glädjande omständighet med dessa asyler är, att de som hjälpas, icke blifva beroende af enskild välgörenhet eller företagsamhet, utan att det är *Stockholms stad själf*, som uppfyllt sin plikt mot de fattiga och gjort det på sådant sätt, att husvillheten faktiskt blifvit afhjälpt.

Därmed har dock icke bostadsbristen, med alla dess hemska följder, blifvit botad.

Den grasserar fortfarande och hyrorna hafva höjts äfven till denna vinter. Det är visserligen att hoppas, att bostadsbristen nått sin kulmen, men ännu kan den länge fortfa, då man är beroende endast af den enskilda, kapitalstarka företagsamheten, hvilken vid detta, som så många andra tillfällen, visat sig högst vansklig att lita på. Den följer ju sina egna nycker, sina egna föreställningar — sanna eller falska — om hvad som för densamma är mest fördelaktigt. Och nu tycks det, som om byggnadskapitalet till palatserna i oroväckande grad började inkräkta på byggnadskapitalet till hyddorna, ty på stora, eleganta våningar är nu god tillgång, medan bristen fortfar på små lägenheter. Stockholms stad gör nu i vinter en liten insats i ordnandet af den fattigare befolkningen bostadsfråga, i det den låter uppföra bostäder för stadens egna arbetare, men denna insats är dock bra liten i förhållande till det stora antal tomter, hvilka staden ägt eller äger. Vål hade det varit om staden, i långt större utsträckning än som skett, sörjt för uppförandet af billiga bostäder, med nutida fordringar, å de rifnas plats, och att en del af dessa bostäder förlagts till de centralare delarne af staden, så att de olika samhällsklasserna ej blifvit alltför mycket skilda åt.

Anna Lindhagen.